

15.april 2025

ARBEIDERBEVEGELSENS HISTORIELAG I AKERSHUS

Studieturen arrangeres av Arbeiderbevegelsens Historielag i Akershus i samarbeid med Peer Gynt Tours som turoperatør.

FEM DAGERS STUDIETUR TIL DET RØDE WIEN

21. – 25. september 2025

Bindende påmelding innen 10.juni

MÅL FOR STUDIETUREN:

Lære om arbeiderbevegelsens historie i Østerrike, med tyngdepunkt i mellomkrigstida. Om austromarxismen og «2 1/2-Internasjonalen», om kamp mot austrofascismen og nazismen. Lære om sosial boligbygging i Wien og om aktuelle politiske spørsmål for sosialdemokratiet og fagbevegelsen i dag.

Peer Gynt Tours jobber for et mer bærekraftig reiseliv og klimakompenserer alle sine gruppebilletter på fly.

DAG 1: Søndag 21/9

1240-1455 Flyreise Gardermoen-Wien (Frammøte 1030).

1530-1630 Buss flyplass-hotell, **Best Western Hotel Plus Amedia**, Landstrasser Hauptstrasse 155, 1030 Wien, 800 m fra METRO Karl Nagel Platz, U3.

1700-1800 Rabenhof, større kommunalt boligkompleks fra 1920-30-åra. Omvisning 1 time. Frammøte ved Rabenhof Teater, gangavstand fra hotellet.

1900-2030 Satraj, indisk restaurant like ved hotellet. **Individuell middag, betales av den enkelte.**

HISTORIKER OG TOLK

Harald Berntsen blir med på turen som tolk og fagperson. Han har en magistergrad i historie fra Universitetet i Oslo i 1971 og har oversatt flere historiefaglige bøker fra tysk til norsk. Blant annet Reinhard Kühnls *Formen bürgerlicher Herrschaft* (1971) – *Borgerskapet og fascismen* på norsk (Gyldendal 1974). Harald Berntsen har også skrevet en rekke bøker om den norske arbeiderbevegelsens historie. Den siste til nå er *Agitatoren Hans Berntsen* (Sandnes 2023).

HARALD BERNTSEN.

DAG 2: Mandag 22/9

- 0800-0830 Gjennomgang for hele gruppa av program for Wien-oppholdet.
- 0830-0910 Historikerforedrag i møterom på hotellet: Det norske Arbeiderparti og forholdet til det østerrikske Sozialdemokratische Arbeiterpartei (SDAP) i mellomkrigstida. **Harald Berntsen**. (Partinavnet ble etter krigen Sozialdemokratische Partei Österreichs).
- 0910-1000 800 m gange fra hotellet, METRO til Südtiroler Platz, U1 (bytte fra U3), deretter 400 m gange til Norges ambassade.
- 1000-1100 Norges ambassade til Østerrike, The Icon Vienna, Wiedner Gürtel 13/Turm 24/16 OG. Forholdet Norge-Østerrike. Aktuell østerriksk politikk. **Ambassadør Susan Eckey**.
- 1115-1130 TURBUSS fra ambassaden til Arbeiterkammer. (avstand ca. 1 km).

Arbeiterkammer i Østerrike har 1,7 millioner medlemmer

- 1130-1330 Arbeiterkammer (tilsv. norske LO), Prins Eugen Strasse 20-22, 1040 Wien. Muligheter og utfordringer for østerriksk fagbevegelse. Møte med fagforeningstillitsvalgte. Historieforedrag av **Charlotte Rönchen**, Institut für Historische Sozialforschung (IHSF) – som er en del av Arbeiterkammer. Tema: austromarxisme og austrofascisme, et kjempende sosialdemokrati 1918-38.

CHARLOTTE RÖNCHEN, MA

AUSTROMARXISMEN

En interessant mellomting mellom sosialdemokrati og kommunisme i Østerrike på 1920- og 30-tallet. Vi får en bred innføring i ideologi og politisk praksis og SDAPs kamp mot fascismen, av Charlotte Rönchen, vitenskapelig medarbeider ved Institut für Historische Sozialforschung. Vi får høre om «2 1/2-Internasjonalen» og om det væpnede Schutzbund med 80.000 mann som sosialdemokratene hadde oppretta som arbeidervern.

- 1330-1345 Gange 300 m til Stoeckl am Park.
- 1345-1500 Stoeckl am Park, hyggelig restaurant ved idyllisk park like ved Arbeiterkammer.
Individuell lunsj, betales av den enkelte.
- 1500-1515 TURBUSS, transport til Inner Stadt.
- 1515-1730 2 timer guidet tur til fots i Inner Stadt, med Stefansdomen. Mange stopp underveis.

- 1730-1810 METRO til Kardinal Nagel Platz, U3, deretter 800 m gange til hotellet.
1910-2000 800 m gange fra hotellet, METRO til Rathaus, U2 (bytte fra U3). 100 m gange til Rathauskeller.
2000-2200 Kveld i Rathauskeller, Austrian Dinner Show. Fantastisk show med *Sommer i Tyrol* og lette melodier fra andre kjente stykker. **Felles middag.**

*«Was kann der
Sigismund
dafür, dass er
so schön ist...»*

(FOTO: HALFDAN
KARLSEN 2014)

Høy Lederhosen-faktor og hübsche Mädchen i Rathauskeller under Austrian Dinner Show.

DAG 3: Tirsdag 23/9

- 0810-0900 800 m gange fra hotellet, METRO til Heiligenstadt, U4 (bytte fra U3), deretter 300 m til Waschsalon. Frammøte ved metro-stasjonen.
- 0900-1030 Waschsalon 2, museum, Halteraugasse 7, 1190 Wien. Omvisning i Karl-Marx-Hof, verdens lengste bygning (1,2 km). **Fanny Giessmann** og **Lilli Bauer** i museet bekrefter avtale med AHA. Tema: Sosial boligbygging i Wien på 1920- og 30-tallet. Stor bolig-nød i Wien som var styrt av SDAP. Sosialdemokratene satte i gang storstilt kommunal boligbygging, finansiert ved å ilegge ekstraskatt på de rike borgerne i byen.
- 1030-1100 TURBUSS, transport til Grinzing.
- 1100-1300 Hyggelig restaurant i Grinzing, tidligere ute på landet men nå en del av storbyen Wien. Men fortsatt med vindyrking! **Felles lunsj med god lokal vin til maten:** Varmrett med typiske lokale retter, grillet kjøtt, pølser, persillepoteter, sauerkraut.
- 1300-1345 TURBUSS, transport til et antifascistisk minnesmerke i Wien, der vi møter SPÖ-representanter som forteller om ofre fra arbeideroppstanden i februar 1934 og om ofre under nazismen 1938-45. F.eks. i Ottakring, der det var harde kamper i 1934.
- 1345-1400 TURBUSS, transport til Rådhuset.
- 1400-1600 Østerrikes Sosialdemokratiske Parti (SPÖ), byrådskontoret i Rathaus, Friedrich Schmidt Platz 1, 1010 Wien. Vi møter **Wolfgang Markytan**, SPÖ-tillitsvalgt og klubb-

leder i SPÖ Hernal bydel. Han formidler kontakt med SPÖ-parlamentarikere og ledende partifolk. Tema: Sosial boligbygging i Wien i dag. Utfordringer for sosialdemokratiet i østerriksk politikk og forholdet til de borgerlige partiene ÖVP og FPÖ. Forholdet til EU.

Museumsutstilling ved Karl-Marx-Hof

WASCHSALON: Museet ligger i lokaler som opprinnelig var fellesbad (dusjer osv). Dette manglet i leilighetene dengang, men er siden lagt inn ved ombygging og utvidelser.

SOSIAL BOLIGBYGGING

Også i dag tar kommunen ansvar for sosial boligbygging i Wien. Mer enn 20% av innbyggerne bor i godt vedlikeholdte kommunale boliger med leieinntekter som bare justeres med inflasjonsmålet. Prisnivået er bare 1/3-del av prisen for utleieleiligheter i Oslo. Dette finansieres ved å legge skatter og avgifter på blant annet dyre privatboliger. Kommunen subsidierer ideelle organisasjoner som vil bygge boliger, og gir mellomlegg på strenge betingelser til private utleiere som må holde seg til fastsatte lave leiepriser. Noe for oss i Norge?

SPÖs partisymbol.

- 1710-1750 METRO til Karlsplatz, U4 (bytte fra U3), deretter 500 m gange til Gasthaus.
- 1750-1950 Gasthof zur eisernen Zeit, Naschmarkt 313-316, 1060 Wien. Gutbürgerliche Küche med Hausmannskost. Billigere enn i sentrum av byen. **Individuell middag, den enkelte betaler selv.**
- 1950-2030 METRO til Stefansplatz, U3, deretter 100 m gange til Peterskirche.
- 2030-2145 Classic Ensemble Vienna, konsert i Peterskirche, Petersplatz 4, 1010 Wien. Mozart, Beethoven, Bach, Vivaldi, Schubert.

DAG 4: Onsdag 24/9

0810-0900 800 m gange fra hotellet, METRO til Pilgramgasse, U4 (bytte fra U3), 50 m gange til VGA.

0900-1030 Verein für Geschichte der Arbeiterbewegung (VGA), Rechte Wienzeile 97, 1050 Wien.

Vi møter **Georg Spitaler** og **Flavio Schily**. Omvisning i lokalene og om samlingene i VGA, som tilsvarer norske Arbark i Oslo. Samtaler med tema om stortysk kontra østerriksk nasjonalfølelse – et viktig tema i Østerrikes moderne historie – og om antifascistisk og antinazistisk motstand i østerriksk arbeiderbevegelse fram mot 1945.

1030-1100 METRO til Schwedenplatz, U4.

1100-1215 Båttur på Donau fra Schwedenplatz.

1215-1230 400 m gange fra Schwedenplatz til Hoher Markt.

1230-1300 **Römermuseum, Hoher Markt 3, 1010 Wien**, interessant lite museum fra romertida, da garnisonsbyen Vindobonum (Wien) ble anlagt på vestbredden av Donau i det som i dag er Inner Stadt.

1300-1430 Hyggelig og rimelig restaurant på Hoher Markt. **Individuell lunsj, den enkelte betaler selv.**

1430-1500 METRO til Karlsplatz, U1, deretter 300 m gange til museum.

1500-1630 **Johann Strauss Museum, Friedrichstrasse 7, 1010 Wien**. Flunka nytt museum bygget i forbindelse med 200-årsjubileet for Johann Strauss' fødsel. Jubileet markeres heftig i hele 2025 med konserter osv, men dessverre ikke akkurat når vi er i Wien. Museet er audiovisuelt og interaktivt og veldig bra laget. Med mye Strauss-musikk.

1630-1900 Tid til egen disposisjon.

1810-1900 Evt. 800 m gange fra hotellet, METRO til Schwedenplatz, U1 (bytte fra U3), deretter 150 m gange til restaurant.

1900-2100 Avskjedsmiddag på Griechenbeisl, Fleischmarkt 11, 1010 Wien.

3 retters felles middag: Forrett, wienerschnitzel og apfelstrudl.

Restauranten ligger i en gammel bygning og har vært i drift siden 1400-tallet.

DAG 5: Torsdag 25/9

0700-0800 BUSS til flyplassen.

0955-1210 Flyreise Wien-Gardermoen (Frammøte 0800).

Pris pr. person **Kr 13 000,-** ved minimum 15 betalende deltagere

Oppgitt pris innebærer at AHA sponser studieturen med over 2000 kr pr deltaker. Antall deltakere begrenset til 25.

Tillegg enkeltrom **Kr 2 550,-**

Prisen inkluderer

Flyreise Oslo – Wien t/r med Norwegian
Flyskatter (kr 760,- pr. person pr. 5/3-25)
4 overnattinger i dobbeltrom på hotell
4 frokoster på hotellet
Møterom 1 time

Måltider:

- Austrian Dinner show (dag 2)
- Middag på rest. Griechenbeisl (dag 4)
- Lunsj i Grinzing inkl. 1 glass vin (dag 3)

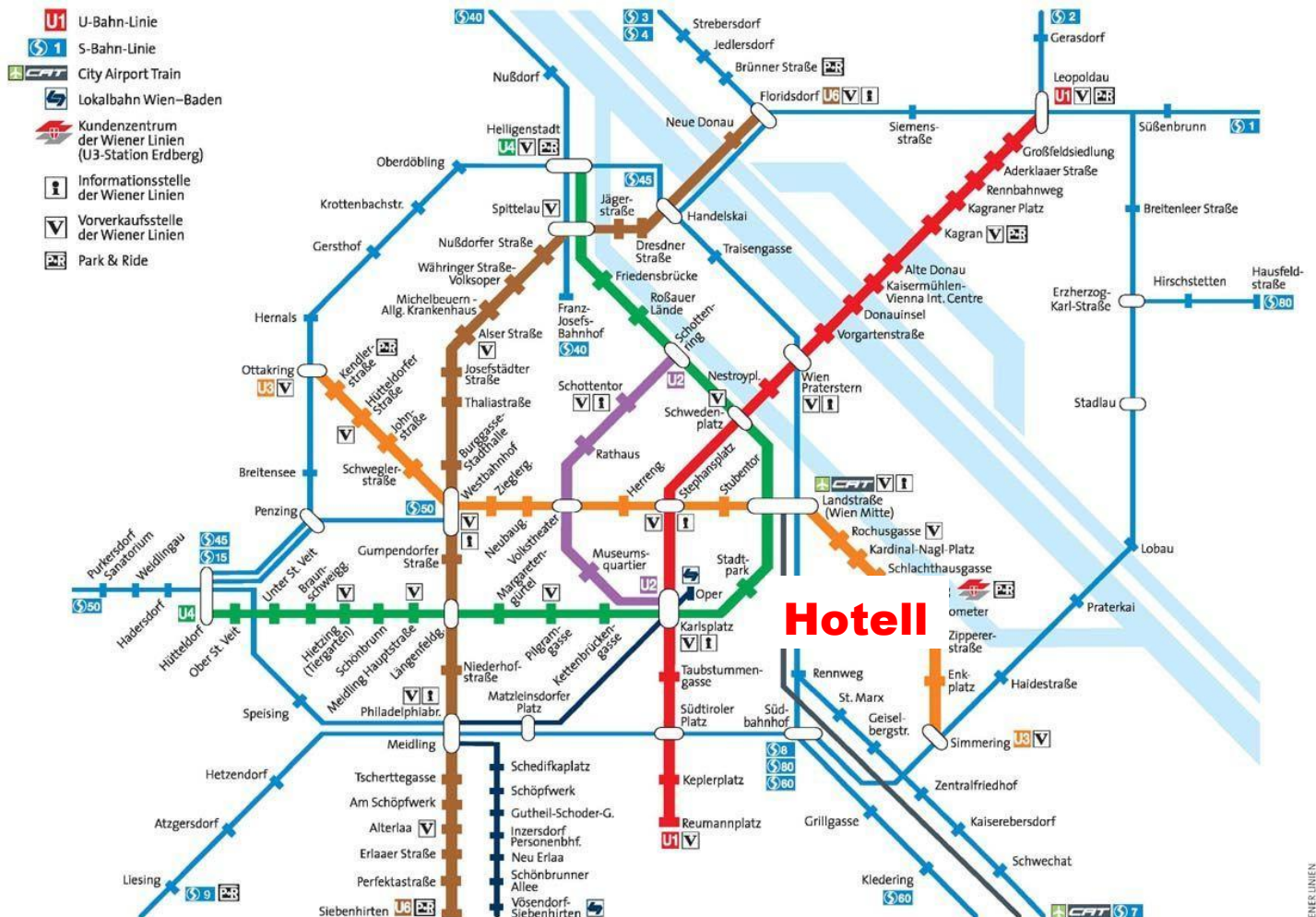
Innganger/omvisninger:

- Vandretur i gamlebyen med lokalguide (ca. 2 timer)
- Inngang Stefansdomen
- 1 t 15 min båttur på Donau
- Konsert Peterskirche
- Inngang Johann Strauss Museum
- Inngang Römermuseum

Busstransport:

- Flyplassen - hotellet t/r
- Halvdag som beskrevet dag 2 og dag 3 (maks 4 timer)

Vi satser på Metro

Metro-systemet i storbyen Wien er et av de best fungerende i verden, med hyppige avganger og korte reisetider. Vi satser på Metro. Den enkelte må skaffe seg **3-dagers kollektivbillett 22-24/9** til 17 EURO, som lastes ned som app på mobiltelefon eller printes ut som pdf. Gå inn på

[24/48/72 hours VIENNA - WienMobil Ticketshop](https://www.wienmobil.com/ticketshop)

Nødvendig at alle har 3-dagers kollektivbillett for å unngå unødig venting på metro-stasjonene. (Kan kjøpes to måneder før billetten skal brukes). Turbuss disponeres i fire timer både mandag 22/9 og tirsdag 23/9. Nøyaktige adresser er oppgitt i programmet, slik at hvis noen mister gruppa underveis er det mulig å ta taxi (eller ta neste metro-tog).

Prisen fra Peer Gynt Tours er gitt under en forutsetning av en valutakurs på €1 = NOK 12,1. Peer Gynt Tours tar forbehold om prisendringer som skyldes økte skatter og avgifter, samt endringer i valutakurs.

Fra og med 11/6-25 belastes AHA med et depositum på **2.500 kr** pr deltaker. Ved avbestilling fra og med 7/8-25 belastes den enkelte med 75% av turprisen pr deltaker. Ved avbestilling fra og med 19/8-25 eller ved manglende oppmøte på avreisedagen, belastes 100% av turprisen pr deltaker. Den enkelte turdeltaker oppfordres sterkt til å ordne seg med reiseforsikring/ avbestillingsforsikring.

AHA-Studietur september 2025 – Temaer

Austro-marxismen

Det ideologiske grunnlaget: Max Adler, Otto Bauer • Mellomløsning mellom sosialdemokrati og kommunisme («den tredje vei») • «2 1/2 internasjonale» mellom den 2. Sosialdemokratiske Internasjonale og den 3. Kommunistiske Internasjonale • Schutzbund, den væpnede arbeidermilitsen med 80 000 mann • Partiforbindinger SDAP-DNA (Det norske arbeiderparti) i 1920-30-årene. Vår seinere statsminister Einar Gerhardsen var i Wien i 1927 på tidspunktet for Linz-hendelsene.

Charlotte Rönchen, Institut für Historische Sozialforschung (IHSF)

Austro-fascismen og 1934

Heimwehr – Fedrelandsfronten, sterke reaksjonære krefter i Østerrike • Fascisering av statsapparatet (arbeiderfiendtlig lovgivning) • 1927 – Massakre i Wien, store demonstrasjoner etter Linz-hendelsene • Dollfuss-regimet, stenderforfatning, «klerikalfascisme» mellom Mussolini og Hitler • Beskyttelse fra Mussolinis Italia mot Hitlers Tyskland fram til 1936 (Aksen Berlin-Roma) • 1934 – Arbeideroppstand slått ned, Schutzbunds og SDAPs rolle i nederlaget • 1934 – knust naziopprør, et tap for Hitlers Tyskland.

Charlotte Rönchen, Institut für Historische Sozialforschung (IHSF)

Sosial boligbygging

SDAP-flertall i Wien 1918-34, omfattende velferdspolitik • Boligpolitikk: utleieleiligheter, store boligkomplekser som Rabenhof og Karl-Marx-Hof og mange andre • Byggearbeidenes omfang, finansiering (ekstra skatt for velstående borgere) • I dag 2025: 20 % av alle leiligheter i Wien er kommunale, med 1/3 av prisenivået på utleieleiligheter i Oslo: 105 kr/m² (Wien) og 324 kr/m² (Oslo, 2022, kilde: ieuropa.no). Hvordan er det mulig?

Sozialdemokratische Partei Österreichs (SPÖ)

Stortysk eller østerriksk-nasjonal?

Republikk Tysk-Østerrike 1918-20, meninger i arbeiderbevegelsen • Anschluss 1938, nazifiseringen av Østerrike • Karl Renners rolle i 1938 • Mange østerrikere deltok i krigen i tysk naziuniform • Ble krigsforbrytere straffet etter krigen eller var de allierte mest interessert i å ha et rolig og politisk stabilt Østerrike? • Forbindelser mellom «Alte Kameraden» og ultrahøyre og FPÖ?

Georg Spitaler/Flavio Schily, Verein für Geschichte der Arbeiterbewegung (VGA)

Motstand mot Nazi-regimet

Spania-kjemperen Sepp Plieseis i Salzkammergut og andre kommunistiske grupper • Forbindelser med «det røde orkesteret» eller Wollweber-organisasjonen i Tyskland? • Katolsk-borgerlig motstand, omfattende antinazistiske følelser på slutten av krigen? • Den sosialdemokratiske motstanden – Karl Renner, kansler 1946 • Den sovjetiske okkupasjonssonen.

Georg Spitaler/Flavio Schily, Verein für Geschichte der Arbeiterbewegung (VGA)

Dagsaktuelle problemstillinger

Fagbevegelsen – utfordringer for Arbeiterkammer i dag • SPÖ – Sosialdemokratiet og EU, finnes det et «sosialt Europa»? • Eller er det vanskelig å lykkes med å kjempe mot kapitalkreftene og markedsliberalismen i EU-systemet? • Er det fraksjoner i Arbeiterkammer/SPÖ som heller vil ha handelsavtale med EU, akkurat som Sveits? («Öxit») • Problemer med VPÖ og FPÖ, den politiske høyredreiningen i Østerrike • Hvorfor går velgerne til høyre? • Hvordan sikre videre innflytelse for arbeiderbevegelsen?

Sozialdemokratische Partei Österreichs (SPÖ), Arbeiterkammer